

RÁKÓCZI

Hírvivő

A RÁKÓCZI SZÖVETSÉG LAPJA

Boldog
Karácsonyt

*kíván szeretettel
Mária
jára szervusz!*

ÁLDOTT ÜNNEPEKET!

12. ÉVFOLYAM 4. SZÁM 2002. DECEMBER

„A te kezében van szívünk, Uram,
Dőfd át szereteted nyílával,
Gyűjtsd fel a lomhákat,
Vezesd vissza az eltévelyedetteket,
Világítsd meg a vakokat,
Lágyítsd meg a hajthatatlanokat,
Bátorítsd meg a habogókat,
Tanítsd a tudatlanokat,
Gyapapítsd bennünk a hitet,
Gyűjtsd föl a kölcsönös szeretet
lángját,
S újra és újra kőrlek,
Add, hogy szereteted gyarapodjék,
Hogy ez az isteni láng
Eméssze föl viszálykodásainkat.”

II. Rákóczi Ferenc

TARTALOM

Ilyenkor decemberben	2
Nőtt a magyar iskolákba beiratkozott diákok száma a felvidéken	3
Számítógép akció	3
Rendhagyó ökumenikus rendezvény a Teológián	3
Gloria Victis 2002	4
Az '56-os pályázat eredményei	6
A történelmi vetélkedő eredményei	6
Felvidéki kalandozás	7
Újabb helyi szervezetekkel bővült a Rákóczi Szövetség	7
A Csehországi és Szlovákiai Magyar Kulturáért Alapítvány	8
125 éve született Ady Endre	9
Fischer Ernő [1914-2002] Losonc-Budapest-Szeged festőművésze	10
„A Rákóczi család utolsó sarja...”	11
Száz éve született Illyés Gyula	12
„Népek Krisztusa, Magyarország”	13
A Szentkorona-eszme és története	14
Csernoch János levele	16
Márai Sándor gondolatai	16

IMPRESSZUM

RÁKÓCZI HÍRVIVŐ

A Rákóczi Szövetség lapja
Megjelenik negyedévenként

Postacím: 1027 Budapest, Szász Károly u. 1. IV. 1.
Telefon: 201-3067, 212-8891

Főszerkesztő:
dr. Koltay András

Szerkesztőbizottság:
dr. Halzi József, dr. Vigh Károly, dr. Ugron Gáspár

Honlap: www.rakoczi.com
E-mail: rakoczi@rakoczi.com

CUM DEO PRO PATRIA ET LIBERTATE

Ilyenkor, decemberben

Itt van az év vége és az ünnepek. Az egész éves nagy hajtás után néhány nap, amikor megnyugodhatunk, számot vehetünk magunkkal és a világgal. Előre léptünk-e? Ha igen, vajon a jó irányba? Ha mi előre is léptünk, más hatások miatt nem kerülünk-e mégis csak messzebb a céltől? Van-e egyáltalán látható cél előttünk?

A helyes válaszokhoz való eljutás, a velük való szembenézés gyötrelmes lehet. Ilyenkor, decemberben azonban kicsivel könnyebb. Lelkünk megtelik reménnyel. Úgy érezzük, képesek vagyunk bármit megtenni azért, amiről úgy gondoljuk, fontos és jó. Erőt merítünk e néhány napból. Egész lényünk megváltozik, lelkünk egy kicsit elszakad a földtől, szárnyalni kezd. Hitünk is megerősödik talán.

Ilyenkor, decemberben könnyebb szembenézni sorsunkkal. Olykor nem mi alakítottuk azt, és nem tudunk változtatni rajta. A gyenge lehet csak igazán bátor, és mi sokszor voltunk gyengék, de bátrak is. E napokban talán még bátrabbak vagyunk.

Ilyenkor, decemberben könnyebben elhisszük, hogy gazdagok vagyunk. Mert gazdag az, aki érzi, mily nemes elődök nyomdokában járhat, aki körülpillantva az egész világot látja maga körül a kicsiny Kárpát-medencébe zárva, aki tudja, hogy ő is folytatása az immár sok-sok évszázada óta íródó tündérmesének.

Ilyenkor, decemberben kevésbé szenvedünk, mint máskor. Mert mindenki szenved, aki a jóért akar tenni. Szemvedés nélkül nem tudjuk becsülni a célt, amelyért vállaltva küzdünk. E napokban elérhetőbbnek tűnik minden, mit szeretnénk.

Ilyenkor, decemberben hiszünk az igazságban. Ha néha le is tévedtünk a helyes útról, akkor is, sokszorosan megbűnhődöttünk már érte. Ha nem az igazságot kerestük, akkor is tudtuk, merre van, és büntudatot éreztünk eltévelyedésünkért. Számadásunkat megtettük, de a mérleg nincs egyensúlyban. Kevesebbet kaptunk, mint ami jár, és az igazság nem olyan valami, ami sokáig tűri, hogy semmibe vegyék...

Ilyenkor decemberben elhisszük, hogy van fogamatja munkánk. Úgy kell munkálkodnunk, hogy egyazon cselekedettel mindhárom Úr érdekét szolgáljuk. E három Úr: a magyarság, Európa és az egyetemes emberiség – ebben a sorrendben. Nekik egyszerre szolgálni nem nehéz: hármójuk érdeke soha nem térhet el egymástól.

Örizzük meg hitünket, kitartásunkat, erőnket. S ne csak így, decemberben.

Koltay András (főszerkesztő)

Előző számunk címlapján a sátorlajújhelyi Szent István-kápolna volt látható

Nőtt a magyar iskolákba beiratkozott diákok száma a felvidéken

Véglegessé váltak a 2002. évi felvidéki beiratkozási program adatai. A Rákóczi Szövetség Alapítványa, a Város és Vidéke Célalapok és a Szlovákiai Magyar Pedagógus Szövetség együttműködésében, az Illyés Közalapítvány támogatásával három év óta folyó beiratkozási programjában az évben a magyar iskolák újabb sikerrel hozta.

A szlovák Oktatási Minisztérium adatai szerint 4351 gyermek kezdte el 2002. szeptemberében iskolai tanulmányait magyar tannyelvű iskolában, ami 2,54 %-kal több a tavalyi értéknél. Hasonlóképpen, 24,38 %-ról 25,27 %-ra növekedett Szlovákia magyarlakta járásában a magyar iskolába beiratott diákok számaránya az összes beiratkozott diákhoz képest. A 16 magyarlakta járás közül ez a mutatószám 10 járás-

ban növekedett és 6 járásban csökkent. A legjobb eredményt ebben az évben a vágsellyei járásban érték el, ahol a magyar iskolába beiratkozott diákok aránya 4,8 %-kal növekedett.

Köszönet illeti mindazokat, akik áldozatos munkájukkal ennek a szép eredménynek az előéréséhez hozzájárultak. Az Illyés Közalapítvány az elmúlt három év kedvező tapasztalataira alapozva, a 2003. évi beiratkozási programot is 50 millió Ft-tal támogatja. Bizunk abban, hogy a kedvezmény-törvény által nyújtott oktatás-nevelési támogatás hátszelével is meg támogatva, a jövő évben is sikerül a magyar tannyelvű iskolák térnyerésének folyamatát fenntartani.

Halzi József

Számítógép akció

Rákóczi Szövetség minden évben megpróbálja segíteni a határon túl magyar iskolákat olyan módon, hogy az informatikai oktatáson keresztül növelni lehessen a magyar iskolába iratkozó diákok számát, valamint a magyar iskolákat elvégző fiatalok jobb felkészültséggel tanulhassanak tovább, vagy keressenek munkát maguknak. Ennek érdekében megpróbálunk olyan magyarországi vállalatokat megszólítani, akik a használt, de jó minőségű számítógépeket felajánlják erre a célra.

A korábbi években a Rákóczi Szövetség a felvidéki Város és Vidéke Célalapok vonzáskörzetéhez tartozó iskolákat jutalmazta számítógéppel, minden évben más-más régióból kiválasztva az adott 5-6 iskolát. Az idei évben decemberben szeretnénk szétosztani 4-5 magyar középiskola számára számítógépeket amelynek segítségével létre tud jönni az adott oktatási intézményben az informatikai oktatáshoz elengedhetetlen műhely. A Szövetség kedvezményesen hozzájutott 20 darab számítógéphez, és reméljük, hogy további felajánlások is érkezni fognak céljaink eléréséhez.

A 3 évvel ezelőtt megindított felvidéki beiratkozási program során figyelmet fordítottunk minden évből arra, hogy külön jutalmazásra kerüljenek a Célalapok területén kiemelkedő eredményt elért iskolák valamilyen tárgyi ajándékkal. Így számos iskola vehette át a neki járó számítógépet, vagy egyéb értékes eszköz támogatást.

Ugron Gáspár

Rendhagyó ökumenikus rendezvény a Teológián

Nem mindennapi eseménynek adott otthont nov. 18-án, hétfőn az Evangélikus Hittudományi Egyetem. A Rákóczi Szövetség alelnöke a szervező munkájáról, feladatairól és eredményeiről szólt. Beszédében kiemelte: A Szövetség célja – határokon innen és túl is – az embereket összmagyarságban való gondolkodásra készíteni.

A két előadást követően megkezdődhetett a versengés. A vetélkedő első feladataként a csapatoknak a teológia épületében előretett borítékokra kellett rálatálniuk, melyek a csapatneveket tartalmazták (pl. Esze Tamás talpasi csapat, Gábor Áron rézagyúja csapat, Csíksomlyói búcsú zárókörei csapat stb.). A teológusok ezek megtalálása után gyurmából megmintázták, illetve lerajzolták csapatneveiket. A második feladattal már a "szakmai" rész következett, hiszen feladatlapok kérdéseire kellett választ adni, a lehető legrövidebb idő alatt. A feladatok között volt több „vaktérkép” is: vármegyék, vagy éppen országgyűlések helyét kellett bejelölni. Egy feladatlapon aztán határon túli települések neveit voltak láthatók, ha ezeket beírták Románia, Csehszlovákia, vagy a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság neve alá – aszerint, hogy melyik országhoz került a nevezett település – egy-egy aradi vértanú neve állt össze a kezdőbetűkből. Az összesen 12 „versenyszám” zárásaként ismét egy mulatságos feladattal látták magukat szembe a teológusok. Csapatonként egy-egy felhár pólot és egy készlet temperát kaptak: csatából megjöv-

vői szőra számtalan lehetőségét kihasználva rengeteg szállal kötődik egymáshoz.

Kun Ferencz, a Rákóczi Szövetség alelnöke a szervező munkájáról, feladatairól és eredményeiről szólt. Beszédében kiemelte: A Szövetség célja – határokon innen és túl is – az embereket összmagyarságban való gondolkodásra készíteni.

A két előadást követően megkezdődhetett a versengés. A vetélkedő első feladataként a csapatoknak a teológia épületében előretett borítékokra kellett rálatálniuk, melyek a csapatneveket tartalmazták (pl. Esze Tamás talpasi csapat, Gábor Áron rézagyúja csapat, Csíksomlyói búcsú zárókörei csapat stb.). A teológusok ezek megtalálása után gyurmából megmintázták, illetve lerajzolták csapatneveiket. A második feladattal már a "szakmai" rész következett, hiszen feladatlapok kérdéseire kellett választ adni, a lehető legrövidebb idő alatt. A feladatok között volt több „vaktérkép” is: vármegyék, vagy éppen országgyűlések helyét kellett bejelölni. Egy feladatlapon aztán határon túli települések neveit voltak láthatók, ha ezeket beírták Románia, Csehszlovákia, vagy a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság neve alá – aszerint, hogy melyik országhoz került a nevezett település – egy-egy aradi vértanú neve állt össze a kezdőbetűkből. Az összesen 12 „versenyszám” zárásaként ismét egy mulatságos feladattal látták magukat szembe a teológusok. Csapatonként egy-egy felhár pólot és egy készlet temperát kaptak: csatából megjöv-

vitést kellett a tempera segítségével „kimaszkírozni”. Az eredmény magáért beszélt: a folyosón sántétkálva felvonuló magyar „katonák” igen mulatságos látványt nyújtottak. A zsűri ebben a versenyszámban nem tudott a rangsorolástól dönteni, így mindenki megkapta a maximális öt pontot, illetve két csapat a kivételesen különlegessége miatt további egy-egy pluszpontot is jutott.

A verseny után szeretetvendégség következett. A roszkadozó asztalok mellett a téma természetesen a verseny helyezetteinek sorrendje volt. Nem kellett sokáig találgatni, hiszen a kijelölt vacsorát követően a zsűrielnök ismertette a végeredményt. Eszerint első helyen a „Rodostói kakukk csapat” végzett. A nyolc csapat minden tagja könyvjutalmat kapott, az első három helyezett csapat ezen felül további értékes ajándékokat nyert.

Az eredményhirdetést követően tánc következett: Ambrus Mariann néptáncművésze a Kárpát-medence magyar néptáncokból válogatott egy csokrot és tanította be a kezdetben még bizonytalan lépésű, később egyre szaporábban szökellő teológusoknak.

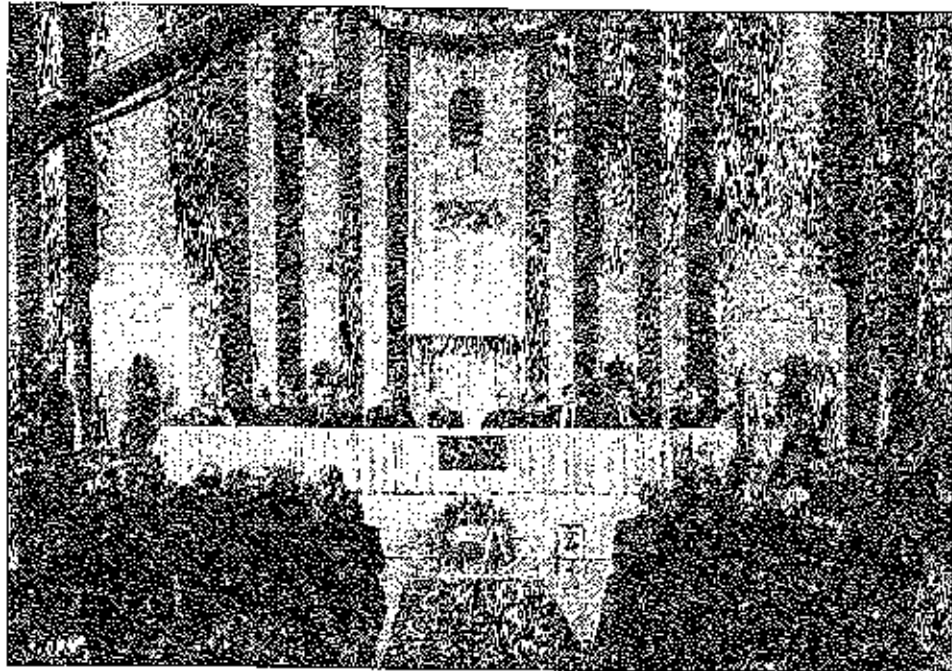
Köszönjük a Rákóczi Szövetségnek, mind az anyagi, mind a szellemi támogatást; mindkettő segített egy olyan program megvalósításában melynek célja kapcsolatteremtés és a Szövetség célkitűzéseinek ismertetése és népszerűsítése.

Szavay László
elnök, Thököly Evangélikus Kör

Gloria Victis 2002

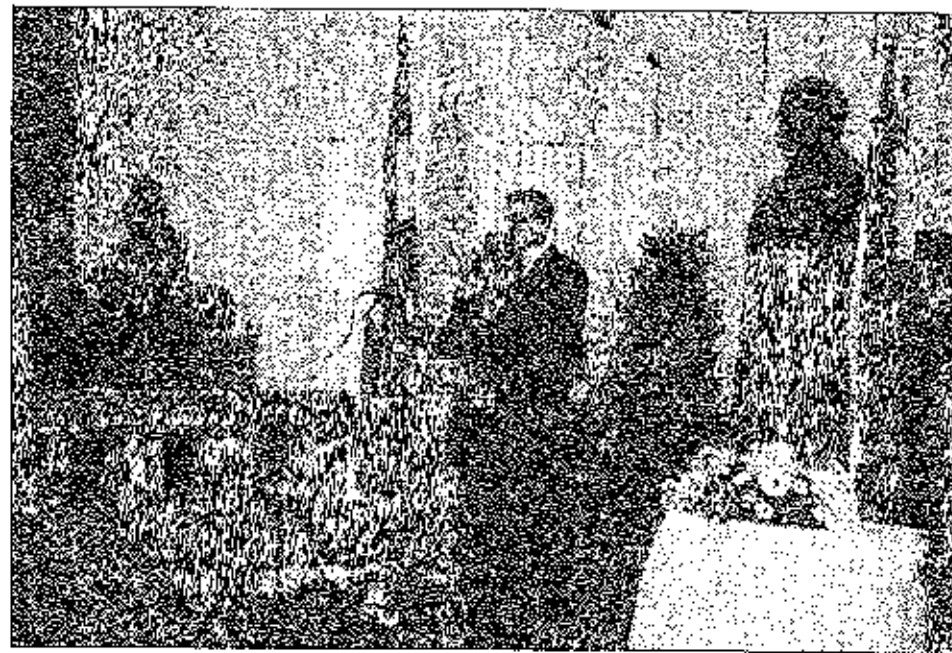
Tizedik alkalommal került megrendezésre az október 23-i emlékünnap

A Rákóczi Szövetség az idén tizedik alkalommal szervezte meg október 22-i rendezvénysorozatát, azon belül pedig hetedik alkalommal a „Gloria Victis” történelmi vetélkedő programjait. Az ünnepségsorozat célja hagyományosan, hogy úgy tegye történelmünk részévé az 1956-os forradalmat, mint a magyar ifjúság kiemelkedő ünnepét. A meghívott középiskolások, illetve egyetemisták döntő többsége a határon túli magyar területekről (Erdély, Felvidék, Délvidék, Kárpátalja, Horvátország, Szlovénia) érkezett rendezvényünkre, hogy együtt ünnepeljen a magyarországi fiatalokkal.

Megemlékezés a Műegyetem aulájában

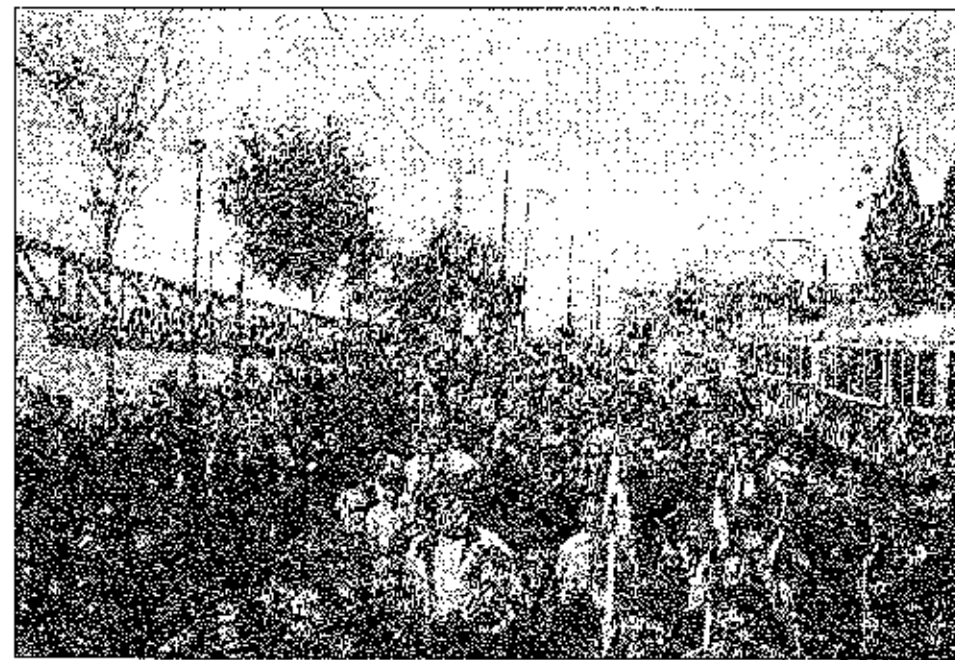
A négy napos ünnepségsorozat 2001. október 21. és 24. között került megrendezésre Budapesten. Október 21-én délután mintegy 400 határon túli egyetemista és főiskolás, valamint 250 középiskolás érkezett meg a Szövetség által biztosított buszokon az előre megadott hotelébe, ahonnan a szobák elfoglalása után a Volán különjáratai szállították őket vacsorázni a Műegyetem Goldmann-menzájára. A közös vacsorát követően a WIGWAM Clubba vittük vendégeinket, ahol a P. Mobil élő koncertjét élvezhették. Schusztér Lóránt és csapata hamar emelkedett hangulatba juttatta közönségét, a határon túli fiatalok pedig együtt énekeltek az előadóművésszel, mely tény önmagában bizonyította, hogy a magyar rockzene ezen klasszikusának ismerete nem áll meg az államhatároknál.

Kovács Kálmán informatikai miniszter mond ünnepi beszédet

Október 22-én délelőtt az egyetemisták és a főiskolások a Magyar Nemzeti Múzeum állandó kiállításait tekintették meg, melyet osztatlan siker övezett. A múzeum látogatásának tényét és sikerét azért is szeretnénk külön kiemelni, mert különösen fontosnak tartjuk igényes kulturális programok szervezését rendezvényeinken. [A program középiskolás résztvevői számára október 22-én délelőtt zajlott le a „Gloria Victis” történelmi vetélkedő középdöntője.]

Október 22-én délután került sor a Rákóczi Szövetség és a Műegyetem 1956 Alapítvány szervezésében a BME „K” épületének aulájában a nagyszabású ünnepi megemlékezésre, mely az állami ünnepségsorozat része. A megemlékezés hagyományosan a Műszaki Egyetem azon fiataljai előtt tiszteleg, akiknek békés megmozdulása elindította azt az eseménysorozatot, melyből órák alatt bontakozott ki a forradalom. Ünnepi beszédet Kovács Kálmán miniszter, az egyetem egykori oktatója mondott. A műegyetemi ünnepség záró eseménye minden évben a határon túli fiatalok köszöntője, amit ezúttal Majláth Béla, a Vajdasági Ifjúsági Tanács elnöke mondott el.

Felvonulás a Műegyetemtől a Bem térig

A megemlékezésre október 22-én a déli órákban újabb mintegy 400 magyarországi és felvidéki résztvevő érkezett. A magyarországi résztvevők elsősorban helyi szervezeteinktől érkeztek, a Délvidéket pedig 7 gimnázium diákja és tanára képviselték.

Az ünnepséget a hagyományos fáklyás felvonulás követte mintegy 2000 résztvevővel. A felvonulás a megszokott rendben zajlott le, a Műszaki Egyetemtől a rakparton a Bem tere fáklyákkal és nemzeti színű zászlókkal vonuló tömeg részére a rendőrség biztosította a felvonulást. Külön öröm a számunkra, hogy az idei esztendőben több fáklyát és nemzeti színű zászlót biztosíthattunk a felvonulók részére, ami még méltóbbá tette a menetet a hősökre való emlékezésre.

A felvonulást követően a Bem téren került sor a hagyományos koszorúzási ünnepségre. Pomogáts Béla az 56-osok nevében mondta el gondolatait, a határon túli fiatalság képviselőjében pedig Bakó János, a temesvári Magyar Diákszövetség elnöke, a frissen megalakult temesvári Rákóczi szervezet tagja tartott ünnepi beszédet, majd a miskolci Református Gimnázium kórusa énekelt. Márai Sándor Mennyből az angyal című versét Fehér László beregszászi kisdíák szavalta el. Az ünnepi műsort követően került sor a Bem szobor megkoszorúzására, ahol magyarországi és határon túli politikai és társadalmi szervezetek helyezték el a kegyelet virágait a szobornál.

A Bem téri rendezvényt követően a Rákóczi Szövetség szervezésében jelen lévő diákok buszokkal a Kossuth tere vonultak, ahol megtekintették a Forradalom Lángjának ünnepélyes fellobbantását. A 22-i ünnepségsorozat lezárásaként 20 órától a Miniszterelnöki Hivatal rendezésében Roy és Ádám, valamint Horváth Charlie szabad téri koncertjét élvezhettük a Műegyetem rakparton.

Október 23-án délelőtt került sor középiskolásaink számára a történelmi vetélkedő szövegi döntőjére. Ezzel párhuzamosan egyetemista és főiskolás résztvevőinket buszainkkal 9 órára a BME „K” épülete elé szállítottuk, ahol a Ka51-es elő-

adóban került sor a Szövetség által szervezett előadássorozatra. Az előadások témája a határon túli magyarság jelenlegi helyzete és a jövő lehetőségei voltak. Első előadónk Szabó Vilmos, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára volt, őt Dr. Halzi József, a Rákóczi Szövetség elnöke követte. Ebéd után Szabó Tibor, a HTMH volt elnöke tartott beszédet.

Az előadásokat követően szabadon választott programokon vehettek részt a fiatalok, természetesen a városban ekkorra tervezett hivatalos programok közül válogatva.

A napi program lezárásaként nyitotta meg kaput a Schönherz Kollégium Klubja vendégeink előtt, ahol kiváló hangulatban ért véget a rendezvénysorozat. Különös fontosságú ugyanis a komoly kulturális programokat követően ilyen programok biztosítása is, hiszen itt születnek meg azok a kapcsolatok a résztvevők között, melyek a határon túli magyarság ügyét szolgálják.

Október 24-én vendégeink – reményeink szerint élményekkel gazdagon – tértek haza.

Meglátásom szerint sikeresnek könyvelhetjük el a Gloria Victis idei rendezvénysorozatát, hiszen a vendégeink átéreztek az ünnepségek hangulatát, és egyben jól érezték magukat nálunk. Ezúton is szeretném a Rákóczi Szövetség nevében megköszönni támogatóink segítségét, amely lehetővé tette rendezvénysorozatunk megszervezését.

Marusza Zoltán

Munkában a szervezők

Az '56-os pályázat eredményei

A Rákóczi Szövetség a „Gloria Victis 2002” ifjúsági találkozó és középiskolási történelmi vetélkedő keretein belül egyéni írásbeli pályázatot hirdetett idén is az 1956-os forradalom emlékéhez kapcsolódóan a következő két témakörben:

- I. „A forradalom tanúja környezetben” – riport
- II. „A forradalom sajtója” – a forradalom előtt, alatt induló folyóirat, lap története.

Nagy örömünkre szolgált, hogy idén a pályázó diákok létszáma elérte a 45-öt. Közülük 11-en határon túlról idézték fel az '56-os eseményeket. Az írásban leadott dolgozatok kiértékelését követően a budapesti döntőbe 10 diák jutott tovább. Ezen kívül a dolgozatokat javító történészek kiemelték részeseit két diákot, és pedig Gothárd Emléltábla-Idét a marosvásárhelyi Bolyai Farkas Liceumból és Szele Áront a bukaresti Ady Endre Liceumból. A budapesti döntő október 23-án zajlott le a Műszaki Egyetem oktatói klubjában. Itt kellett megvédeniük a diákoknak az általuk elkészített dolgozatokat. A zsűribe sikerült megnyernünk Balás-Piri László, Beke Tibor, Fónay Jenő, Csapody Zoltán valamint Rubovszky Péter urakat, akik értékelése szerint a dolgozatok nagyon színvonalasak voltak. A zsűri döntése értelmében a végső sorrend a következőképpen alakult:

- I. **Szabó Tünde,**
Lehel Vezér Gimnázium, Jászberény
- II. **Máté András,**
II. Rákóczi Ferenc Fővárosi Gyakorló, Budapest
- III. **Kolumbán Katalin,**
Mikes Kelemen Líceum, Sepsiszentgyörgy

A „Műegyetem '56” Alapítvány és a Rákóczi Szövetség értékes könyvekkel, díktafonnal és szerény pénzjutalommal értékelte a diákok fáradozásait. Minden résztvevőnek gratulálunk és további sok sikert kívánunk.

Szabó Zoltán

A történelmi vetélkedő eredményei

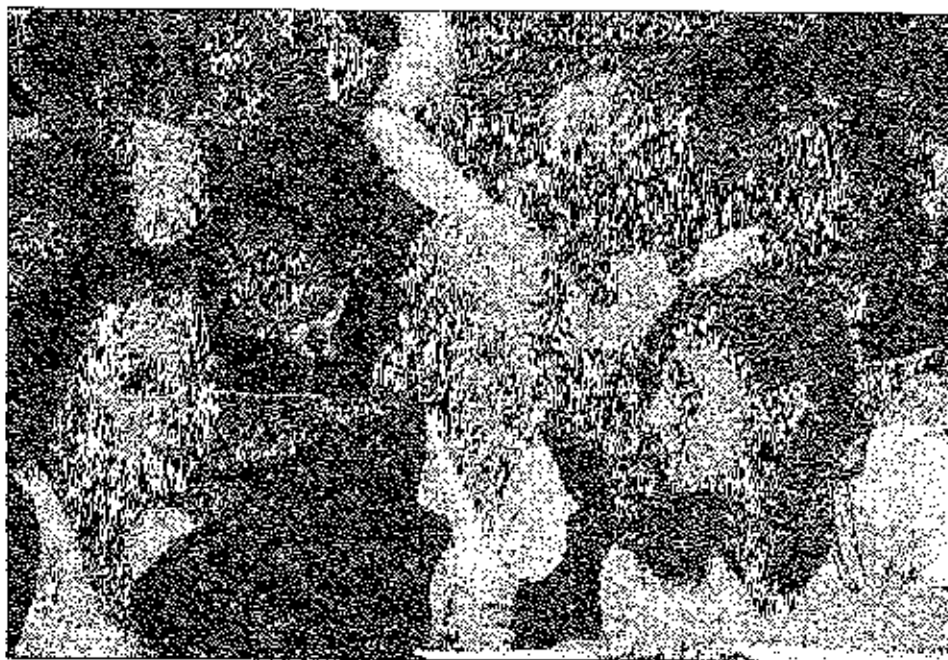
Az idei „Gloria Victis” történelmi vetélkedőre a tavalyi évhez képest idén ismét nőtt a vetélkedőre jelentkezők száma, meghaladván a 700-at. Az első akadályt – az írásbeli első fordulót – sikeresen átlépő csapatok száma 60 volt. A 60 csapatból 14 csapat határon túlról érkezett az október 22.-23-án Budapesten lezajló elődöntőre és döntőre. Az első forduléhoz hasonlóan az elődöntő is írásbeli tesztből állt. A döntőbe jutott 10 csapatnak 23-án szóban kellett bizonyítania tudását a neves történészekből álló zsűri előtt. Megtisztelő volt számunkra, hogy a zsűri elnöki tisztét elfogadta Papp Sándor úr, akinek munkáját Pálffy Géza, dr. Vigh Károly, Pordán József, Hausner Gábor, Pleier Tamás és Mészáros Kálmán segítette.

A verseny végeredménye az alábbiak szerint alakult:

Hely	Iskola	Város	Felkészítő tanár
1.	Vajda János Gimnázium	Keszthely	Fölföldi Rezsóné
2.	Kodály Zoltán Magyar Tannyelvű Gimnázium	Galánta	Olasz Zsuzsanna
3.	Gimnázium Óbecse	Óbecse	Rózsai Péter
4.	Széchenyi István Gimnázium	Sopron	Greksza Tünde
5.	Kazinczy Ferenc Gimnázium	Győr	Szelőcsei Miklós
6.	Gimnázium Tamási Aron - Tamási Aron Gimnázium	Székelyudvarhely	Ványolós A. István
7.	Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium	Szombathely	Varga Zoltánné
8.	Szent József Gimnázium és Kollégium	Debrecen	Pintér József
9.	Leőwey Klára Gimnázium	Pécs	Fülöp László
10.	Bátyui Középsiskola	Bátyu	Illicki Gizella

A Rákóczi Szövetség nevében gratulálunk minden résztvevőnek, tanároknak és diákoknak egyaránt. Köszönetet szeretnénk mondani szponzorainknak is, akik nélkül nem tudtuk volna értékes könyvjutalomban részesíteni a fiatal versenyzőket.

Szabó Zoltán

Erős összpontosítás a vetélkedő közben

Felvidéki kalandozás

A Rákóczi Szövetség és az IDF közös kirándulása

A Ifjúsági Demokrata Fórum hagyományos kassai látogatásai után most a nyugati végekre látogattunk el egy kibusztnyi fiatalal a Rákóczi Szövetség és az IDF közös szervezésű útján. Péntek este érkezünk meg fő táborhelyünkre, Somorjára, ahol a vacsora után hihetetlen akaratierővel tanulókonyságot téve nem a sör csábításának engedünk, hanem Tóth Károly igazgató úr meghívására felkerestük az egy éve átadott Fórum Intézetet. Dél-Szlovákia talán legfejlettebb és legmagyabb kisebbségkutató központját. Az intézet irgelyére méltó archívummal rendelkezik a felvidéki magyarság frott anyagából, munkájához magyar, szlovák és nyugati forrásokból is kap támogatást.

Szombat reggel Édes Árpád református lelkes, önkormányzati képviselő vezetett körbe a városban, a városházán az alpolgármester úr fogadott minket, majd megcsodáltuk a nagyon régi és nagyon fagyos református templomot (korábban katolikus templom) egy ultramodern festménykiallítás (korábban zsinagóga) és egy Interaktív tájítást (igazából nem a tájház, csak vezetőnk volt interaktív).

Jókor természetesen nem hagyhattuk ki a csodálatosan felújított, teljesen működőképes vízimalmot, a kastélyt, az öreg Rákóczi-platánt és a templomot. Galántán Bartalos Ottmár tanár úr részletesen meleg fogadtásban, ami a nagy szélben jól is jött. Szomorú szívvel néztük a teljesen romos Eszterházy-kastélyt, a Kodály-szobrot az elcsúfított kastélykertben és a felújított, még a jó időkből származó állomásépületet (hozzá kell tenni, hogy a kékre festést minden résztvevő mélyen elítélte).

A nap méltó befejezése volt deáki látogatásunk, ahol Bukovskai János polgármester úr fogadott bennünket, a legendás Arnold bácsi (Is-

ten éltesse sokáig!) pedig jó másfél órát beszélt a csodálatos Árpád-kori templomban („na ezt most ki is hagyom, mert nincs időnk, csak még egy szó arról, hogy ...”). A templom legrégebbi része egészen egyedli módon kétemeletes: régen az emeletet bencés szerzetesek foglalták el elmélkedésre, imádkozásra.

Mivel a kőszó éjt óra ellenére még mindig nem voltunk elég fáradtak, felkerestük öreg koronázó városunkat, a vár oldalából letekintettünk a lassan kanyargó, csillámló folyóra és bízunk abban, hogy „a kő maradjon” (ezt egy kicsit másképp fejeztük ki).

Vasárnap reggel Dunaszerdahely felé vettük utunkat, ahol helybeli diákok vártak minket. Kicsit lehangolva mesélték az ifjúsági élet szervezetlen voltáról, a hiányzó programlehetőségekről, egyben érdeklődve kérdezték minket munkánkról, lehetséges közös programokról.

Nagymegyert, a Csallóköz legmagyarabb városkáját (84%) Varga László történelemtanár mutatta be, kiemelve a közösség összetartását a legnehezebb időkben is. A városlátogatás a közfelkálással oldított fürdőzéssel zárult. Az már

Átöleljük Bercsényi fáját és a történelmet

csak hab volt a fürdővizet, hogy a frissen megnyitott termástrand tetején milyen szép sültzalt koronát találunk.

Kalandozásunkat Komáromban fejeztük be, ahol örömmel állapítottuk meg, milyen nagy gonddal ügyelnek a műemlékekre, s hogy nemigen hallatszik az utcán idegen beszéd. Mindannyian úgy éreztük, hogy tartalmasan eltöltött hétfő után törünk haza Pestre. Nagyon sok emberrel beszélünk, különböző generációk, szakmák és talán eltérő politikai irányzatok képviselőivel is, de az volt a benyomásunk, hogy ha lassan is, a dolgok jó irányba mozdulnak. Mi pedig ezután is azon leszünk, hogy mozduljanak...

Szabó Zsolt

Újabb helyi szervezetekkel bővült a Rákóczi Szövetség!

Október 4-én Csíkszeredán a Segítő Mária elnevezésű egyházi középiskola dísztermében került sor a Rákóczi Szövetség csíkszeredai szervezetének alakuló ülésére. Az ülésen a csíkszeredai középiskolák tanárai és diákjai, a Sapientia Egyetem diákjai, valamint közéleti személyiségek, többek között a Csíkszeredai Művelődési Ház elnöke, Gergely András vettek részt.

A Rákóczi Szövetségről tartott ismertető után a jelenlévők – összesen 42 fő – elhatározták, hogy megalakítják a Rákóczi Szövetség csíkszeredai helyi szervezetét, 5 tagú vezetőtestületet választottak meg, ebben képviselve vannak a középiskolai tanárok, a Sapientia Egyetem diákjai és olyan középiskolások, akik már eddig is kapcsolatban voltak a Rákóczi Szövetséggel. Külön öröm, hogy a csíkszeredai helyi szervezet képviseltette magát a Gloria Victis rendezvény sorozaton.

Október 6-án délelőtt 10 órakor a Temesvári Ifjúsági Házban került sor a temesvári Rákóczi szervezet alakuló ülésére. Az ülésen részt vettek a Temesvári Magyar Diákszervezet képviselői és temesvári közéleti személyiségek. A Rákóczi Szövetségről elhangzott tájékoztató után a jelenlévő 18 személy megalakította a Rákóczi Szövetség temesvári szervezetét és ideiglenes elnöként, illetve társelnökként Haba Tündéc és Waldmann Kingát választották meg. Délután a Rákóczi Szövetség megkoszorúzza az aradi vértanúk emlékoszlopát.

November 12-én Nagybányán a Teleki Magyar Házban megalakult 14 fő jelenlétében a Rákóczi Szövetség helyi szervezete. Halzi József és Ugron Gáspár idén tavasszal részt vettek Nagybányán a Teleki Magyar Ház átadási ünnepségén, ahol a helyi magyarság képviselői kifejezték szándékukat

egy helyi szervezet megalakulásáról. Elnöknek Nagy Zoltán tanárt, alelnöknek Dobos Hajnalt a Teleki Sándor Cserkészcsapat parancsnokát választották.

November 27-én Pilszcsabán a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen tanuló felvidéki diákok és a pilszcsabai szimpatizánsok megalakították a Rákóczi Szövetség helyi szervezetét 20 fő részvételével. Az alakuló ülésnek helyszínt adó Vard Mária Katolikus Általános Iskola és Gimnázium igazgatója örömeinek megemlítette, hogy ki szeretné venni részüket a Rákóczi Emlékév szervezéséből, valamint ígéretet tett arra is, hogy amennyiben a Pilszcsabai Pázmány Péter Katolikus Egyetem diákjai, akik részt vettek az ülésen, ezt igénylik helyszíneként örömmel rendelkezésére bocsátja a szép iskolaépületet.

Ugron Gáspár

A Csehországi és Szlovákiai Magyar Kultúráért Alapítvány

A Csehországi és Szlovákiai Magyar Kultúráért Alapítványt (korábbi nevén a Cseh-szlovákiai Magyar Kultúráért Alapítványt) 1990-ben a Rákóczi Szövetség hozta létre. 2000-től kiemelten közhasznú szervezetként támogatja a csehországi, szlovákiai és kárpátaljai magyarság társadalmi, gazdasági és kulturális életét.

Első elnöke Zöld Ferenc, akkoriban az Akadémiai Kiadó elnöke, majd őt követte Seltneicz Étek, szövetségünk akkori alelnöke. Halálát követően 1997-ben választott az alapítvány elnökévé a szövetség választmánya. Titkároként B. Kiss Ta-

mas, majd Simén András szervezték a kurátorok munkáját. 1997-től Orbán Ildikó, 2001-től Pongrácz Erzsébet, jelenleg dr. Kóvári Dénes alapítványi titkár vezeti az alapítvány irodáját. Kurátoraink között volt Kun Ferenc, Szarka László, Szabó Tibor, Sunyovszky Szilvia, Czibalmosné Molnár Éva, Molnár Imre.

Az alapítvány jó kapcsolatokat épített ki és ápolta a Határon túli Magyarok Hivatalával, ahonnan a szlovákiai referenst a szövetség meghívta a kuratóriumba. Így Szabó Tibort, Reltér Józsefet, majd Czibalmosné Molnár Évát. A többi kurátor a szövetség tagságából, illetve szimpatizánsaiból verbuválódott.

Több, mint tízéves tevékenységünk legjelentősebb eredménye, hogy bár az alapítvány kuratóriuma és titkársága Budapesten működik, döntéseiben mindenkor a felvidéki városi céllapok és a szaklapok munkabizottságainak munkájára, majd a szakértői bizottságok véleményére, döntéseire támaszkodik.

A Rákóczi Szövetség ösztönzésére ugyanis a Felvidéken létrejött egy átfogó - 25 dél-szlovákiai város köré szerveződött - Város és Vidéke Céllap-hálózat, amely a kistérségek társadalmi, kulturális életét szervezi. A céllapokon keresztül eljuttatott anyagi támogatáson túl ez azt is jelenti, hogy a legtöbb esetben a Rákóczi Szövetség céllapja az adott régió társadalmi mozgatórugójává vált.

A városi céllapokon kívül több szakterületet megcélzó szaklapot is létrehoztunk, köztük a legjelentősebbet, a Jedlik Ányos szaklapot a Magyarországon tanuló határon túli diákok megsegítésére. Igen fontosak azok a szaklapok, amelyeket magánszemélyek hoztak létre adományaikkal az alapítvány kebelén belül. Legjelentősebb ezek közül a Besey László és felesége, Tatarik Erzsébet által létrehozott, majd a család másik ága által alapított Gaál-Besey szaklap ezek együttesével jött létre a felvidéki magyar oktatásért szaklap, amely elsősorban a felvidéki egyetemisták és általános iskolások számára nyújt támogatást kiemelkedő eredményeik, pályamunkájuk esetén.

Az alapítvány kuratóriuma az alábbi összetételben dolgozik:

Dr. Balázs György elnök, Horváth András, dr. Pomogáts Béla, Reltér József, dr. Ugron Gáspár kuratóriumi tagok. A kuratórium munkáját az alapító, a Rákóczi Szövetség az üléseken jelenlévő elnöke, dr. Halzl József révén segíti.

A felügyelő bizottság tagjai: Csenger Sándor, Lukács Ferenc

A kuratórium titkára: dr. Kóvári Dénes, a titkár mellett féléllásban Tóth Livia dolgozik.

Az alapítvány gazdasági mutatói:

Az alapítvány 200 ezer Ft-os induló tőkéjének felét Hites Kristóf atya egy szerény kis borítékban adta át a szövetségnek. Ez az alap mára ezerszeresére nőtt, 2000. december 31-én 200 millió Ft alaptőkével gazdálkodott az alapítvány, majd 2001 elején újabb jelentős adománnyal, 70 millió Ft-tal gyarapodott. Legnagyobb támogatóink a magyar energia szektor legjelentősebb szereplői, a Magyar Villamos Művek, a területi energia-gazdálkodási szervek. A nagyon nagyobb része értékpapírokból, kisebb része kötvényből és ingatlanból áll.

125 éve született Ady Endre

Nekünk Mohács kell

Ha van Isten, ne könyörüljön rajta:
Veréshez szokott fajta,
Cigány-népek langy szláv síhederje,
Verje csak, verje, verje.

Ha van Isten, meg ne sajnáljon engem:
Én magyarnak születtem.
Szent galambja nehogy zöld ágat hozzon,
Üssön csak, ostorozzon.

Ha van Isten, földtől a fényes égig
Rángasson minket végig.
Ne legyen egy félpercnyi békességünk,
Mert akkor végünk, végünk.

1908

Szép magyar sors

Nem álláltak bús bölcsőink körül
Sem bölcsék, sem rokkant királyok,
Mert nekünk senki sem örül.
Magyar életünk kezdtek tétován,
Nem láttunk hét kövér esztendő,
De minden esztendőnk sovány.
Szorongóknak sohasem adtunk kezét,
Becs méreltük a jóttevőket
S örültünk, ha ki vétkezett.
Valami nagy-nagy sors, Ok, Cél van itt,
Valami nagy-nagy, ós tanulás,
Amely kis népeket tanít.
Jöttünk, mert hitt a nyugati Vagyton,
De erőnk nincs a küzdelemre
S nyilaktól véreznünk agyon.
S mégis szívesen áldozunk velőt,
Mert tragikusabb és szebb sors nincs
Isten és emberek előtt.
Más fajta nép roghat tova,
De ily szép, álmos, láncolt fajnál
Róttabb faj nem élt soha.

1912

Az utolsó kuruc

Súlyos inséglmben
S vérszillogva látom
Utolsó kurucnak
Érdemelt, csúf sorsát
Ott az árokpart alatt.
Nincsen Lengyelország,
Nincs hely a kurucnak
S jaj annak, ki megmaradt.
Gonoszak az istenek.

Véres már két lábam,
Sok országot jártam,
Csúnya Moldovától
Cifra, víg Majlandig
Poroszkálva vitt a ló,
Már a ló is eldült
És a gyalog-járás
Nem vén embernek való.

Óh, bolond, bús balság,
Keserű magyarság,
Óh, bolond, vad véless,
Híres Buda vára
És ti, régi babonák,
Be megcsúfoltátok
A legigazabbat,
Legmagyarabb katonát.

Nincsen itt már semmi
S szépen tönkremenni
Budapest is tiltja,
Torda, Pozsony és Bécs.
És minden gyülekezet,
Fuvalkodott Isten,
Sem szelidebb mása
Nem nyújthat nekem kezét.

Nincsen egy barátom
S vérszillogva látom
Utolsó kurucnak
Érdemelt, csúf sorsát
Ott az árokpart alatt.
Nincsen Lengyelország,
Nincs hely a kurucnak
S jaj annak, ki megmaradt.

1910

A céllapok és szaklapok jegyzéke

Város céllap neve:	Elnök:
1. Dunaszerdahely és Vidéke Polgári Társulás	Simon Attila
2. Érsekújvár és Vidéke Nembefektetési Alap	Szárz Dénes
3. Galánta Réglő Alapítvány	Pék László
4. Gúta és Vidéke Polgári Társulás	Angyal Béla
5. Ipolyság és Vidéke Céllap - Pongrácz Lajos Társaság	Lendvai Tibor
6. Kassa és Vidéke Céllap - Civitas Cassoviensis p.t.	Kozsár Julianna
7. Királyhelmec és Vidéke Céllap-Rákóczi Baráti Társaság	Pásztor István
8. Komárom és Vidéke Nembefektetési Alap	Varga Anna
9. Léva és Vidéke Céllap - Reviczky Társulás	Újváry László
10. Losonc és Vidéke Polgári Társulás	Böszörményi István
11. Fülek és Vidéke Céllap- Regio Philek Egyesület	Tomotya Róbert
12. Nagykapos és Vidéke Céllap	Varga László
13. Nagykürtös és Vidéke Céllap	Urbán Aladár
14. Nagymenyér és Vidéke Céllap	Rostás László
15. Nyitra és Vidéke Céllap	Bús Anna
16. Párkány és Vidéke Kulturális Társaság	Himmler György
17. Pozsony és Vidéke Céllap - Posonium Polgári Társulás	Takács András
18. Rimaszombat és Vidéke Polgári Társulás	B. Kovács István
19. Rozsnyó és Vidéke Alapítvány	Palcsó Attila
20. Somorja és Vidéke Kulturális Társulás	Fóthly János
21. Szépl és Környéke Társulás	Kóteles László
22. Szenc és Vidéke Polgári Társulás	Görösi Jenő
23. Tornalja Polgári Társulás	Kankulya László
24. Vágsellye és Vidéke Polgári Társulás	Botka Ferenc
25. Zseliz és Vidéke Céllap - Rákóczi Baráti Társaság	Wurster Andor

Szaklapok:

Magyarországon Tanuló Felvidéki Diákok Egyesülete, Nyitrai Főiskolások, Pozsonyi Főiskolások, Prágai Főiskolások, Brünni Főiskolások, Kassai Főiskolások, SZMPSZ, Anyanyelv, Besey - Tatarik, Gaál - Besey, Hites Krisztof, Horváth Mihály, Jedlik Ányos, Kalligram, Rodostó, Sclerez, Történelem-kutatás, Sajtó- és könyvkiadás

A 2002-es évben Felvidékre juttatott támogatások

Gúta és Vidéke Polgári Társulás	979 479 Ft.
Zseliz és Vidéke Céllap - Rákóczi Baráti Társaság	701 700 Ft.
Tornalja Polgári Társulás	652 463 Ft.
Párkány és Vidéke Kulturális Társaság	830 830 Ft.
Kassa és Vidéke Céllap - Civitas Cassoviensis	721 250 Ft.
Léva és Vidéke Céllap - Reviczky Társulás	434 000 Ft.
Somorja és Vidéke Kulturális Társulás	271 680 Ft.
Pozsony és Vidéke Céllap - Posonium Polgári Társulás	254 700 Ft.
Losonc és Vidéke Polgári Társulás	184 800 Ft.
Királyhelmec és Vidéke Céllap-Rákóczi Baráti Társaság	560 000 Ft.
Dunaszerdahely és Vidéke Polgári Társulás	1 073 800 Ft.
Ipolyság és Vidéke Céllap - Pongrácz Lajos Társaság	557 550 Ft.
Szenc és Vidéke Polgári Társulás	574 100 Ft.
Érsekújvár és Vidéke Nembefektetési Alap	817 495 Ft.

Fischer Ernő (1914-2002)

Losonc-Budapest-Szeged festőművésze

Még augusztus elsején a pesti Vigadóban láthattuk Fischer Ernő gazdag életmű-kiállítását; nem gondolván arra, hogy a tisztelői és barátai néhány hét múlva értesülhettek a gyászjelentésből október 9-én bekövetkezett hirteleni haláláról. Jómagam, aki Losoncon valamivel fiatalabb iskolatársa és barátja voltam; hosszú életűt, mindvégig figyelemmel kísérhettem. Ezért úgy gondoltam, hogy a temetői búcsúztatás után közös szülővárosunk nevében úgy búcsúzzok el tőle, hogy a Rákóczi Hírvivő révén a szűkebb hazai, a Felvidék is tudomást szerezhessen arról: kit veszítettünk el az ő halálával...

Losoncon született 1914. július 18-án. Ez a felvidéki város annak köszönhetné számos országos hírvivő vált fiát, hogy a dinamikus fejlődő, iparosodó, polgárosodó település a századfordulón messze földről is oda vonzotta a kitűnő szakmunkások és vállalkozó szellemű polgárok százait. Ezért itt született, Losoncon, a német nyelvterületről odakerült gyári munkás fia: Fischer Ernő. A Kármán József szellemiségét és nevét hordozó magyar

képző főiskolán a rajz tanszék vezetője lett 1959-től 1974-ig nyugdíjaztatásáig. Kapcsolatai azonban ezzel a kitűnő intézménnyel élete végéig nem szakadtak meg. Pályájának ez a korszaka betetőzése képzőművészet-pedagógiai tevékenységének, melynek során intellektuális nyitottsággal és emberi szerénységgel a rajztanárok számos generációjának adott magas rendű erkölcsi és szakmai útvalót. Közben maga is jelentős művekkel gazdagította a ma-

gimnáziumból kikerülve Prágában kezdte el képzőművészeti tanulmányait. Budapesten Aba Novák Vilmos volt a mestere, majd Kmetty János lett festői tanulmányainak irányítója.

Kezdetől fogva rendkívül sokoldalúságával különbözött pályatársaitól. Budapesten a Népművészeti Intézetbe kerülve, 1951-től 1958-ig a képzőművészeti osztály vezetőjeként megalapította a tokaji művésztelepet 1953-ban, amelyet hosszú évtizedeken át szakmai igényességgel és pedagógiai felkészültséggel vezetett. Másik jelentős művészetpedagógiai tevékenységét a József Attila Művelődési Ház képzőművészeti szakkörében fejtette ki, amelyet negyedszázadon át vezetett. A gyakorlat mellett fontosnak tartotta az elméleti képzés biztosítását ezekben a műhelyekben, ezért foglalkozott 1951-től az iskolán kívüli képzőművészeti kultúra országos szervezésével, irányításával, annak elméleti és módszertani anyaga kidolgozásával. Majd ezt a célt szolgálva, 1953-ban elindította és szerkesztője lesz a Művészettörténeti Kiskönyvtár című sorozatnak.

Szél János intézetében őt is „megcsapta az 1956-os forradalom szele”, ezért onnan nem önként távozva került – szerencséjére – Szegedre, ahol a tanár-

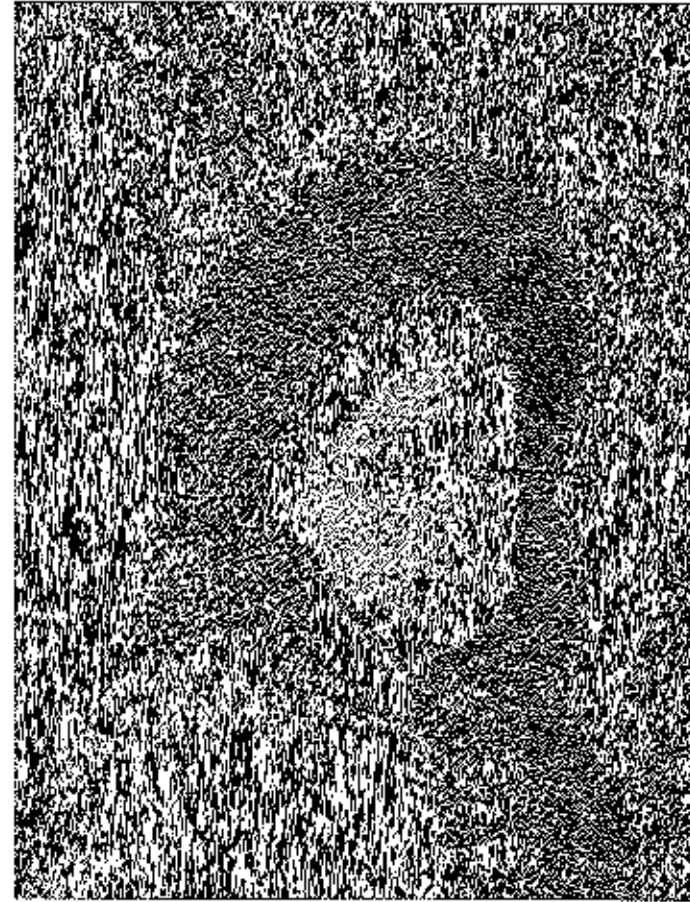
gyar piktúrát. Első önálló kiállítását 1962-ben rendezte meg Szegeden, azt a hazai és külföldi tárlatok egész sora követte Svájcban, Dániában, Németországban, Hollandiában, Csehszlovákiában és Magyarországon. Mivel több kollektív kiállításra meghívták, képeket eljuttattak Franciaországba, Olaszországba, Angliába, sőt Indiába is. Több mint negyven kiállítása közül idehaza a legjelentősebbek a Műcsarnokban, a Vigadóban, a Csontváry-teremben, a Mednyánszky-teremben, a Derkovits-teremben, valamint Szegeden a Móra Ferenc Múzeumban és Esztergomban a Keresztény Múzeumban voltak. A prágai tájkép-, a Golgota-, a Corpus-sorozata, az Angyal üdvözlés-variációi külföldön is nagy sikert arattak. Korát meghazudtolóan szinte haláláig dolgozott és ezt a pesti Vigadóban augusztus 1-én megnyílt életmű-kiállítása is bizonyította, amely nagy szakmai- és közönségsikert aratott. Akkor még nem gondoltuk volna, hogy ezzel a ragyogó kiállítással fejeződik be gazdag életpályája.

Mivel művészi arspoeticájáról is meg kell emlékeznünk, ezért idézzük fel nyomtatásban is megjelent alábbi tanulságos sorait: „A művészet küldetése az, hogy kimondja az igazat. Mert az ember és mű viszonylatában a művészet nagy korszakaiban az ember mindig túl akart mutatni az anyagi valóságon, föl akarta venni a küzdelmet az idő múlásával és az önmaga halandóságával. Ki akart emelkedni az idő sodrából, ahol az örökkévalóság mint vigasz sejtett föl. Mert a hiten kívül csak a művészet képes egyedül ebben az irányban reményt, vigaszt nyújtani. Azért mert magát a transzcendenciát átélhetővé és élménnyé tudja tenni. De azt is, hogy a néző megszabaduljon mindattól, ami emberi kötöttség, és megtegye az utat önmagától az Abszolútum felé.”

Befejezésül – közös szülővárosunkról szólván – meg kell említenem, hogy Fischer Ernőn kívül Losoncon töltötték művészi pályájuk jelentős részét Csontváry Koszta Tivadar, Gyurkovits Ferenc, Rudnay Gyula, Cseh Lajos, Gerő Gusztáv, Reiner István, Gorka Géza, Christ Vilmos, Gandl László és Szabó Gyula. Az ő halálával őrök így gazdagodott ez a kitűnő névsor.

Vigh Károly

„A Rákóczi család utolsó sarja...”

A négy éves II. Rákóczi Ferenc

II. Rákóczi Ferencet hívta így édesanyja: Zrínyi Ilona egy XIV. Lajos-hoz írt levelében; melyben segítséget kért gyermekeit és a maga számára az akkor még szintén kiskorú Napkirálytól. Nehéz idők voltak ezek mind hazánk, mind az ő számára, és a későbbi fejedelem is gyakran említi ezeket az éveket, gyermekkorát Vallomásaiban és emlékirataiban. Nyilvánvaló, a háromrészes szakadt Magyarországon, a Habsburg Birodalom és a török Porta állandó fenyegetése mellett; ahol még a megmaradt országrész sorsa is bizonytalan volt, a mindennapi élet is nehéz lehetett, nem hogy egy olyan asszony és gyermek helyzete, akitől sokan és sokat vártak és reméltek: A jövőt. A Rákóczi nevet nemcsak Magyarországon ismerték, akárcsak a Zrínyit, Európa számos udvarában emlegettek.

Rákóczi Ferenc Lipót 1676. március 27-én látta meg a napvilágot Borsiban. Élete már korán egy családi tragédiával indult, hiszen három hónappal születése után édesapja, I. Rákóczi Ferenc, aki 1652-től Erdély választott fejedelme volt, eltávozott az élők sorából. Nővérével, a négy évvel idősebb Julíanával és később hatalmas lelkierejéről tanúságot tevő édesanyjával egyedül maradt. A 17. században egy család, apa nélkül kilátástalan helyzetbe került, még akkor is kiszolgáltatottá vált, ha fejedelmi ősséggel, vagyonnal és te-

kintélfel rendelkezett. Zrínyi Ilona azonban nem tört össze. Ragaszkodott hozzá, hogy a kisfiú Rákóczit „az ifjabbik fejedelem önágyaságá”-nak szólítsák, így ismerjék mindenhol. Ez már csak azért is nehéz lehetett, mert Európában akkoriban csupán minden 3.-4. gyermek érte meg a felnőttkort, tehát sokáig még azt sem tudhatták, megmarad-e. A gyermekbetegségek is tizedelték a kicsiket, az anya tehát nem hiába aggódott.

Az élet hírtelenjében megváltozott körülmények, nyüzsgővé vált, emberek jöttek-mentek, a fejedelemasszony fontos személy lett. Mint az ifjú örökös anyja és gyámja, ő örökölte Sáros megye főispáni tisztét addig, míg fia nagykorú nem lesz; vele számos uradalmat, kastélyt, várat: Munkács, Zboró, Tokaj, Sárospatak, Regéc, Eperjes vagy éppen Borsiból, hogy csak a legfontosabbakat említsem. Fontos vallási hovatartozásuk is a katolikus és protestáns vallás akkori ádáz harcának légkörében. Az ősök, I. és II. Rákóczi György erdélyi fejedelmek természetesen reformátusok voltak, 1661-ben

azonban utóbbi halála után egy évvel özvegye, Báthory Zsófia gyermekével, I. Rákóczi Ferencsel együtt átkeresztelkedett a katolikus vallásra többek között azért, hogy a császár jóindulatát és támogatását megnyerje. A Báthory az egyik legtekintélyesebb család akkoriban, ősei erdélyi fejedelmek, Báthory István 1576-1586 között pedig Lengyelország királya volt. Nem csoda ennek tükrében, hogy a Báthory-család utolsó sarja, Báthory Zsófia – akinek 1680. június 14-i halálával kihalt ez az ezeréves család, sárkányfogas címerüket

lefordították –, Zsófia gyakran látta álmalban unokáját, II. Rákóczi Ferenc fején a lengyel koronát. Ennek azonban tényleges csélye soha nem volt, ezt a Habsburg uralkodó, I. Lipót nem tűrte volna, a török sem, nem is beszélve Sobieski János lengyel királyról.

Érdekes volt ez a változás a család, Magyarország és Erdély életében. Kihalt egy legendássá vált család, ugyanakkor feltűnt egy másik, mely ugyan a 16. század végén vásárolta meg a nemesi és grófi diplomát marhakereskedelemből szerzett vagyonából, anyalágon a szintén fejedelem Bethlen Gáborhoz fűzték rokoni szálak. E család tagja: Thököly Imre. Vallása szerint evangélikus volt, s miután a kurucok 1678-ban vezérüké választották, Zrínyi Ilona pedig elfogadta közeledését, 1682 nyarán feleségül is vette, ezzel pedig a hat éves Ferenc mostohaapja lett. [E frigy országos érdekeket szolgált, akárcsak a Rákóczi és Zrínyi család egyesítése korábban.] A források alapján valószínűleg szerethette mostoha fiát, akinek ifjú élete új veszélyekkel volt tele, novetése is rendhagyó volt kora fejedelem vagy királyi sorból származó ifjához képest. Sokáig maradt anyja mellett, csak 1688-ban, 12 évesen került Bécsbe. Korabeli levelekből tudjuk, hogy a kis fejedelem kamarása, a feltétlen hűségéről ismert Körössy György végezte számára ekkoriban a szakácsi teendőket is, mert valós volt a veszélye annak, hogy a kis örökös megmérgezzék.

Ma is rejtély a történészek előtt az a korabeli híresztelés, miszerint Thököly, mivel bizonyítani akarta, bizonyítania kellett hűségét a Porta mellett, Konstantinápolyba küldte volna mostoha fiát. Azt tudjuk, hogy végül ez nem történt meg, mégis: egyes források szerint hónapokon keresztül gyakoroltatták vele a lovaglást, hogy bírja majd a hosszú utat a szultánhoz. Mindkettőjük élete állandó ingadozással telt el a császár és török szultán között, mindig Magyar- és Türédország – ahogy Erdélyt akkoriban nevezték – érdekeit szem előtt tartva.

II. Rákóczi Ferenc gyermekkorának talán legemlékezetesebb fejezete Munkács ostroma volt 1686 és 1687 fordulóján. Új és megdöbbentő hatások érték, melyek kisgyermekkora végére tetek pontot. Az ostromlott várba zárva, állandóan röpködő 170 fontos ágyúgolyók és gránátok tüzeben nap, mint nap érezve a halál közelségét valami örökre megváltozott benne. Felerősödött felelősségérzete, félteni kezdte anyját. Borzalmas lehetett az az élmény, melyet évtizedekkel később az akkor már bujdosó fejedelem vetett papírra. Eszerint egy, a várba csapódó ágyúgolyó oly közel robbant fel

Zrínyi Ilona bírái előtt — Madarász Viktor festménye

hozzájuk, hogy egy mellettük varrogató lány fejét kettéhasította: „... a lány agya anyáma fröccsent...” – emlékezett. Szörnyű lehetett ez, egy kilencéves fiú számára különösen, még akkor is, ha anyja jelenlétében senki a várban nem merte félelmét kimutatni. Pár nappal később egy szintén gyermek barátját érte halálos kardcsapás egy vár előtti összecsapás alkalmával. Felmerült az a hír is, hogy Antonlo Caraffa, az ostrom parancsnoka – akit az eperjesi „vértörvényszék” felállítása révén vált hírhedté egész Európában, gyűlöltté országunkban – a császárnak akarja adni karácsonyi aján-

dék gyanánt Munkács várát. Akkor pedig Rákóczi ivadékaik sorsa reménytelenül válhatott volna, Caraffa ráadásul bosszút is akart állni Zrínyi Ilonán, mert az „nő létére egész Európa előtt megszégyenítette” makacs és eredményes ellenállásával.

Gyermekkorát állandó utazással töltötte Sárospatak, Munkács, Borsí és Zboró között ingázva, anyjával, annak udvartartásával és nővérelével, szinte minden évszaktot más kastélyban töltve. Egészen eddig tehát nem került ki anyja vigyázó védőszárnyai alól, Munkács ostroma után azonban, Caraffa kegyetlenkedéseitől is féltve utazott családjával Bécsbe a császárhoz, aki „jóindulatába fogadta”. Ekkor kezdődtek tanulói szervezett keretek között, hiszen addig csak otthon tanította anyja valamelyik megbízható híve, általában Bárkány János. Sok nyelvet ismerhetett, ekkor azonban a német lett uralkodó tanulmányaiiban. Ennek köszönhetően lélekszakadva rohant vissza Bécsbe azután, miután a bujdosók 1697-ben először próbálták megnyerni őt vezetőjüknek. Ami ezután történt, az már a szabadságharc története, mely iskolai tanulmányainkból mindannyiunk előtt ismert lehet.

Tudjuk, 1720-tól élt Rodostóban egészen 1735-ös haláláig, ahol befolyezte Egy bűnös

vallomásai [Confessio peccatoris] című önéletrajzi jellegű művét, ami ma is olvasható. II. Rákóczi Ferenc méltán sorolható történelmünk legnagyobb alakjai közé, s éppen ezért kötelességünk ápolni szellemiségét, akár csak Kossuthot, Széchényit vagy Deákét, de a múlt részeként kell tiszteletben tartanunk, akár csak más magyar történelmi személyiségeket, hogy valódi, akkor új és szinte forradalmi gondolkodómódjukat, tetteiket tudjuk megfelelően és hittelt érdemi módon értékelni. Az irántuk érzett tisztelet erre készíti, hiszen ők történelmünk részei. A társadalom nem bizonyos csoportjait, hanem mindannyiunkat.

Felhasznált irodalom:

Rákóczi Ferenc: *Vallomások, Emlékiratok, Budapest, 1979*

R. Várkonyi Ágnes: *A fejedelmek gyermekei, Budapest, 1989*

Köpeczi Béla - R. Várkonyi Ágnes: *II. Rákóczi Ferenc, Budapest, 1976*

Köpeczi Béla: *A gyermek Rákóczi környezete, História, 1981*

Vincze Szabolcs

Száz éve született Illyés Gyula

Vedd példának...

Vedd példának Őt. Hogyha vért szomjaznak fenn az istenek: a népedé helyett nyujtsd némán nekik fel a magadét.

Mert olyan a kor, mint midőn Zsuzs bitorolta még a Finu helyét, ita a bort és zabálta a húst. Midőn tivornya-hely volt még az ég.

Barbár idők. De ilyenkor terem Sárkányölő a föld és Tűzlopót. Barbár idők. De hősök s áldozók ilyenkor győzhetnek a végzetten.

Ilyen volt ő is, aki most kímült. Nem összeroppant, de fölmagasult.

Rom, rom és rom. S úgy érleli magát rommá a ház, a város, a világ, ahogy gyümölcsé érik a virág.

Hazám: jövednők, Déva vára vagy? Blég a vér, hogy megkösse falad? Szorong a szív; bár hajnalod hasad!

Népünk jövdjé? Szó, te semmi rongy! Az beszél ma, ki semmit se felel. És nemzetét ma az emeli fel, ki hangtalan lerogy.

Fölfelé futva példát így mutat, ki jobbra-balra nem lel már utat.

1941

Voltunk, – leszünk...

Voltunk, – leszünk magyarok? Én már csak megmaradok. Hol üköm is félve szült, ülök, ahol dédem ült.

Települt vagy menekült, vagy jajongva elterült. Fáj a szív és fáj a talp. Eb megy innen, azt zavard.

Száll a boglya és kazar, hej de kicsi egy vihar. Viszi a víz a buzámat, ezt tudod csak, egy komám?

Körülhál az áradat, beljebb húzom lábamat. Lejjebb húzom fejemet, ketten volnánk, fősereg.

Jön a tatár, a tokos, megy az örmény, az okos. Ki kocsin megy, ki gyalog, ki meg faron vándorog. Jön az örmény, az okos,

megy a tatár, a tokos. Indulnak a házfalak, nagyobb lesz hát az ablak.

Tokos, pohos, potrohos, összebékül, mind okos. Az lesz csak a jó világ. Akkor van, ha nincs hazád.

Ég a pajta, ég a ház, hajdú sógor, mit csinálsz? Cigaretta, tüzemen gyújts te is rá ügyesen.

1941

„Népek Krisztusa, Magyarország”

Nekünk, magyaroknak nem mindig adatott még a vidám karácsony, hiszen a történelmi viharaj gyakran még az ünnep szentségét is bearnyékolták. Ezért született meg ez az írás, a XX. század nagy tragédiáinak föltérésével, az emlékezés jegyében. Nekünk, utódoknak ugyanis kötelességünk emlékezni a múltra, okunk annak hibáiból, de egyben értékeit erényeit is. Ejtünk szót tehát néhány szomorú magyar karácsonyról. Így találkozik össze Jézus története a mi sorsunkkal...

„Jézus Krisztus születése pedig így vala: Mária, az ő anyja, eljegyezttévé Józsefnek, mielőtt egybekeltek volna, viselőnek találták a Szent Lélektől. József pedig, az ő férje, mivelhogy igaz ember vala és nem akará őt gyalázatba keverni, el akarta őt bocsátani.”

1916. december 30. IV. Károly megkoronázása

Réggel indult a menet a budavári palotából a Mátyás-templomba. Ágyúörgés és harangzúgás mellett vonult be Károly és felesége a templomba, ahol Tisza István nádorhelyettes tette a király fejére a Szent Koronát, miközben az érsekek és püspökök áldást mondtak. A hercegprímás átnyújtotta Károlynak a jogart és az országalmát, majd a főméltóságok a trónhoz vezették és belkatták. Mindezek után Tisza felkiáltott: „éljen a király!”, amit a jelenlévők visszhangoztak. A koronázás után a király a Szentlőrinc téren esküt tett. Rendkívül nehéz politikai helyzetben lett uralkodó, amikor az országnak egy nagy formátumú egyéniségre lett volna szüksége.

„Mikor pedig ezeket magában elgondolta: imé az Úrnak anyyala álomban megjelenik neki, mondván: József, Dávidnak fia, ne félj magadhoz venni Máriát, a te feleségedet, mert a mi benne fogantatott, a Szent Lélektől van az. Szól pedig fiat, és nevezd annak nevét Jézusnak, mert ő szabadítja meg az ő népet annak bűneiből.”

1918. december 24.-26. A román hadsereg bevonul Kolozsvárra, a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság csapatai megszállják a Murakózt, a csehszlovák katonaság pedig elfoglalja Eperjést. A történelmi Magyarország szétesik.

„Málmikor hallani fogsz majd az életnek egy fájdalmas csodájáról – arról, hogy akinek levágták a kezét és lábát, sokáig érzi még sajogni az ujjakat, amik nincsenek. Ha ezt hallod majd: Kolozsvár, és ezt: Erdély, és ezt: Kárpátok – meg fogod tudni, mire gondoltam.” [Karinty Frigyes]

„József pedig az álomból felszerkenvén, úgy tőn, a mint az Úr anyyala parancsolta vala neki, és feleségét magához vevé. És nem ismeré őt, míg meg nem szülé az ő elsőszülött fiát; és nevezé annak nevét Jézusnak.”

1944. december 24. Sopronkőhidán kivégzik Bajcsy-Zsilinszky Endrét és ellenálló társait. Bajcsy-Zsilinszky Endre: politikus, újságíró. Az 1930-as évektől kezdve fokozatosan jut el a demokráta ellenzéki, németellenes, antifasiszta meggyőződésig. 1944-ben a fegyveres ellenállási mozgalom vezetésére alakult Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottságának elnöke. A nyilasok elfogták és kivégezték.

„Amikor pedig megszületik vala Jézus a júdeai Betlehemben, Heródes király idejében, imé napkeletről bölcsek jövének Jeruzsálembe, ezt mondván: Hol van a zsidók királya, a ki megszületett? Mert láttuk az ő csillagát napkeleten, és azért jövének, hogy tisztességet tegyünk neki. Heródes pedig ezt hallván, megháborodék, és vele együtt az egész Jeruzsálem.”

1948. december 23. A belügyi szervek hűtlenség, a köztársaság megdöntésére irányuló bűncselekmény, kémkedés és valufüggetlenség vádjával letartóztatják Mindszenty József hercegprímást.

Mindszenty 1945-48 között szembehelyezkedett a diktatórikus törekvésekkel. Vezéralakja lett a vallászabadságért, az egyház működéséért szabadságáért küzdő, nemzeti függetlenséghez ragaszkodó erőknél. A Budapesti Népbíróságon zajlott koncepciók per során Mindszentyt 1949. február 8-án életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítélték. A magyar katolikus egyház negyed századig vezető nélkül maradt.

„És egybegyűjve minden főpapot és a nép írástudóit, tudakozódik vala tőlük, hol kell Krisztusnak megszületnie? Azok pedig mondták neki: a júdeai Betlehemben; mert így írta vala meg a próféta.”

1951. december 21. Leleplezik a Sztálin-szobrot a Felvonulási téren.

A lerombolt Regnum Marianum templom egykori helyétől nem messze álló monstrium, Mikus Sándor alkotása J. V. Sztálin 72. születésnapja alkalmából készült. A diktatúra nyomasztó jelképe mindössze öt évig állhatott a helyén.

„És te Betlehem, Júdának földje, semmiképpen sem vagy legkisebb Júda fejedelmi városai között: mert belőled származik a fejedelem, a ki legeltetni fogja az én népem, az Izráelt. Ekkor Heródes titkon hívatván a bölcseket, szorgalmasan megtudakolá tőlük a csillag megjelenésének idejét.”

1956. december 8. A saigótarjáni tüntetésen a karhatalom sortüzet ad le a tüntetőkre. Körülbelül nyolcvan halmak meg.

„Mondd el, mert ez a világ csodája / Egy szegény nép karácsonyfája / A Csendes Éjben égni kezdett / És sokan vetnek most keresztet / Földrészek népe nézi, nézi / Egyk érti, másik nem érti / Fejük csóválják, sok ez, soknak / Imádkoznak vagy iszonyodnak / Mert más lóg a fán, nem cukorkák / Népek Krisztusa, Magyarország.” [Máral Sándor]

„És elküldvén őket Betlehembe, monda nekik: elmenvén, szorgalmasan kérdezősködjétek a gyermek felől, mihozt pedig megtaláljátok, adjátok tudtomra, hogy én is elmenjek és tisztességet tegyek neki. Ők pedig a király beszédét meghallván, elindulának. És imé a csillag, a melyet napkeleten láttak, előttük megy vala mind addig, a míg odaérvén, megáll a hely fölött, a hol a gyermek vala.”

1989. december 21. Budapesten gyászmegmenet vonul a román nagykövetség elé, a romániai megmozdulások áldozataira emlékezve.

December 15-én tüntetések kezdődtek Temesváron a fennálló Ceaucescu-rendszer ellen. A tüntetések többször fegyveres összetűzésbe csaptak át. Tőkés László református lelkész elhurcolták. Temesvári példáját követve 21-étől más városokban is felkelések törték ki. A diktátor végérvényesen megbukott.

„És mikor meglátták a csillagot, igen nagy örömmel örvendezének. És bemenvén a házba, ott találák a gyermeket anyjával, Máriával; és leborulván tisztességet tőnek neki; és kincseiket kitárván, ajándékokat adának neki: aranyat, tömjönt és mirhát. És mivel álomban megintettek, hogy Heródeshez vissza ne menjenek, más úton térnek vissza hazájokba.” [Máté evangélioma]

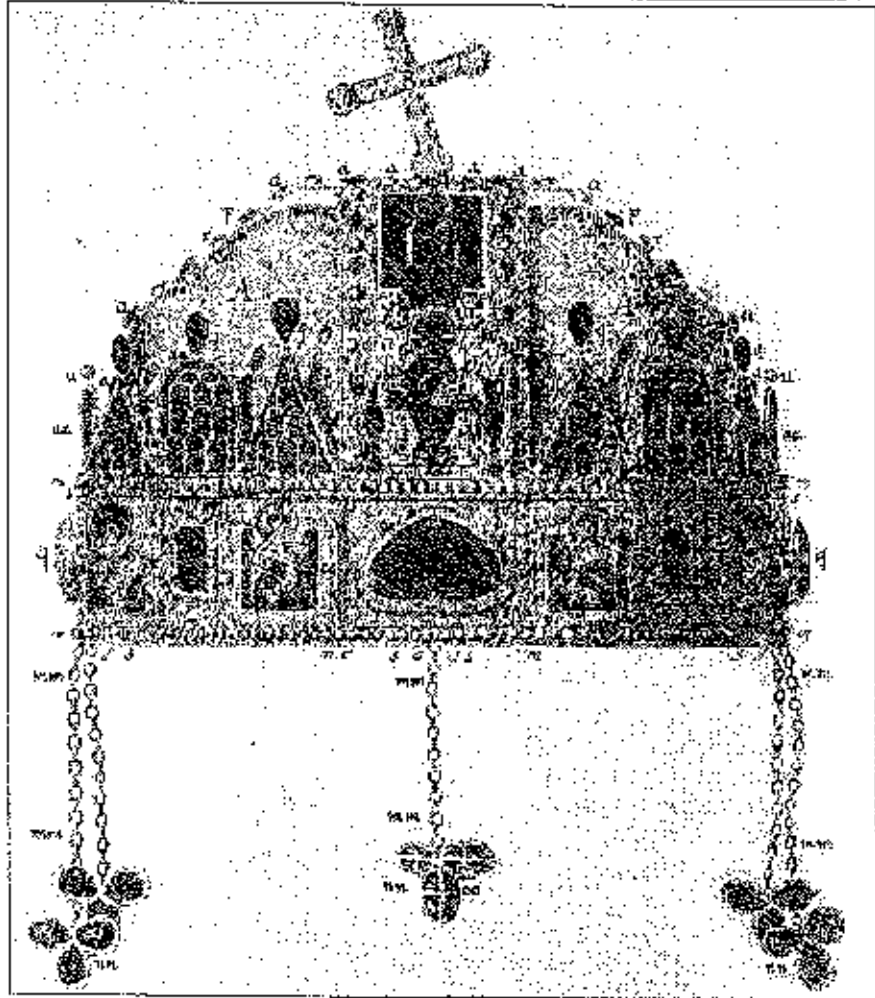
Boldog karácsonyt mindenkinek!

Kurán András

A Szentkorona-eszme és története

A Szentkorona tanarói a legutóbbi időkben nem beszéltek, vagy ha igen, akkor elmarasztalták, mint feudális maradványt, aminek nincs igazán értelme. Vannak, akik valami olyan jelképet vagy ideológiát látnak ebben a tanban, amivel vissza lehetne fordítani az idő kerekét és vannak, akik tiszteletreméltó, de nem aktuális hagyománynak tartják. Igazsága, részigazsága mindegyik csoportnak van.

A Szent Korona egy XIV. századi metszeten

A Szentkorona-tan első csirál valószínűleg visszamennek a magyar államalakulás fejlődési szakaszára. Amikor a Szent István-i államszervezés Magyarországot keresztény királysággá alakította át, két mozzanatot, nevezetesen az uralkodó kijelölt családból való kiválasztását és a szabadok által való elfogadását, valamint a szakrális megerősítést, azaz az egyház általi felkenést együtt tekintették az államfői hatalom átruházásának. Szent István reformjának sikere azon is múlott, hogy a nemzetnek, a szabad fegyvervisező magyaroknak a szabadságát és vezetőiknek az ország vezetésében való részvételét megtartotta.

Szent István addig „terhes” öröksége Szent László korában válik újra „vonzóvá”. Ő Istvánt szentté emelte, keresztényi ideálját tudatosan építette rá az istváni ideálra. Hogy ekkor vették-e ki a sírból Szent István koronáját, vagy ekkor esetleg később kombinálták-e ezt a koronát a Géza kapta görög koronával, ez más lapra tartozik. A lényeg az, hogy Szent László korára az alig száz éves hagyományok, Szent István negyven éves uralkodásának hagyományai hivatalosan és egyházi is szent-királyi törvényekké, szent-királyi hagyományokká váltak. A Szent Király alatt élvezett szabadságok olyan eszményi állapotot jelentettek, hogy a belháborúk és szá-

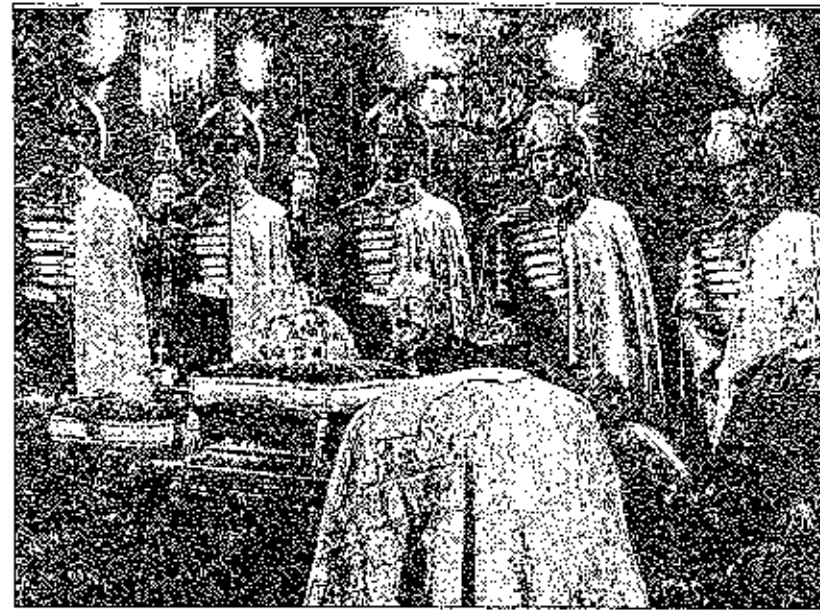
badságelvonások idején, mint ideálhoz nyúlunk újra és újra vissza a XII. században.

Hogy mikor válik a korona a maga nemében olyan szimbólummá, amelyhez a királyi méltóság továbbadása fűződik, kérdéses. Hogy a koronázás az esztergomi érsek privilégiuma, már III. Béla korában bizonyítottan fennállt. Az első eset, amikor a koronához fűzik a kizárólagosság privilégiumát, Károly Róbert esete, akinek idejében már biztosan létezett a Szent Korona jelképsége (természetesen elképzelhető, hogy már jóval korábban is létezett). A különböző trónörökös-jelöltek a Szent Koronával akarták legitimálni hatalmukat, míg ő csak harmadik koronázása után, akkor vált elfogadott magyar királlyá, amikor az esztergomi érsek a Szent Koronával koronázta meg.

Az Árpád-kor végére a korona a maga tárgyi jellegében hordozott olyan szimbólumjelleg, ami az uralkodó uralkodóvá tételéhez elengedhetetlen volt, ezen felül pedig a nemzeti egységet is jelképezte. Ez a nemzeti egység a királyt jelölő főurak és a királyt megszavazó fegyveres szabadok egysége volt, az esztergomi érsek személyében megnyilvánuló egyházi hatalommal együtt.

A Szent Koronának időközben országal lettek, Szent László meghívása révén Horvátország, Kálmán hódítása révén Dalmácia, a váltakozó öröklések révén időközönként a Kárpátokon túli északi tartományok, vagy a Balkán felé nyúló déli bánóságok. Igazában azonban Horvát-Szlávon és Dalmát országok voltak a Szent Korona igazi országal. Amikor a Szent Korona országairól beszélünk, akkor arról a rendi államjogi egységről beszélünk, amely nem főúri tartományokra tagozottsággal, hanem az uralkodásban részt vevő rendi egységgel rajzolta meg ezen országok – időnként más tartományokkal is kiegészülő – összetartozását. A vegyesházi királyok alatt pedig hangsúlyozottá vált az uralkodó személyének a bárók általi kiválasztása és a rendek általi elfogadása, majd mindennek a koronázási aktus általi szentesítése.

A XIV.-XV. század feudális anarchiája, a főurak hatalmának túlzott megnövekedése együtt járt a köznemesség öntudatra ébredésével. Ennek első ismert megnyilvánulása Zala megyében volt, a XIII. században, később sorozatosan megmutatkozik máshol is. A ki-nevezett királyi biztos, a főispán mellé a nemesek maguknak választottak vicecomest, aki az igazi hatalom lett a megyében, mert ő kapta a rendfenntartási és igazságszolgáltatási hatalmat, míg a király helytartója csak jelképes rangot hordoz a megyében. A királyi

A Szent István év alkalmából közszemlére tett Szent Korona. A koronaország sorfala előtt a két koronaőr, Perényi Zsigmond báró és Teleki Tibor gróf ülnek (1938. augusztus 16-17.)

udvar megőrizte a főúri igazságszolgáltatási hatalmat, a helyi átment a megyék, a vicecomes és a nemesség kezébe. Ez az oka annak, hogy a korona országalban a feudális tagozódás nem állandósult, a horvát bán, erdélyi vajda, temesi gróf, stb. méltósága nem lett örökletes, hanem továbbra is, mint egyes hivatali báróságok léteztek. Ennek érdekes megnyilvánulása, amikor I. Ulászló választásakor és koronázásakor a főurak a maguk prezentációs jogával és az ország nemessége a maga elfogadó jogkörével vélte a választás érvényét megadni. Azt mondták, mi vagyunk a Szent Korona, mi adjuk az ország hatalmát. Tehát ráruházták a koronára a jelképes erőt és hatalmat. Ekkor már világosan megfogalmazódik az a rendi egység, amely a hivatalban lévő főrendek és a tőlük szabad és önkormányzattal rendelkező nemesség egységében, mégpedig a Szent Korona országainak főrangúinak és nemeseinek, azaz a magyar, horvát, szlavón és dalmát egységben látja a Szent Korona erejét. Tulajdonképpen ekkor születtek meg Szentkorona-tan, amit aztán nem egészen száz év múlva Werbőczy Tripartitumában rögzít, akként, hogy a király és a nemzet együtt viselik a hatalmat.

A magyar szabadok nem az uralkodónak, hanem koronának, a nemzetnek, a nemzet egységének tartoztak hűséggel. A Szent Korona csak átruházta a hatalmat a királyra, így aki a királyt megsérti, nem felségsértő, hanem hazasértő, aki a nemzet – a korona által jelképezett – egységével fordul szembe.

A török hódoltság keserű éveiben a Szent Korona országainak egysége megszűnt létezni. A Szentkorona-tan ebben az időben bizonyítékként szolgált arra, hogy mi mások vagyunk, mint az Oszmán Birodalomba betago-

zódott más nemzetek, továbbá nem fogunk betagozódni a császárságba sem. A német császár csak azért magyar király, mert megválasztották és megkoronázták, majd esküt tettek az ország védelmére.

Később, a XVIII. században gyakran nyúltak a koronához újabb jogok, vagy kétségessé vált pozíciók megerősítéséért a felek. Mária Terézia megerősítette a Mária országa, a Szent Korona és a Szent Király országa gondolatát, és az uralkodót, mint ezeknek az örökösét állítja be. Mária Terézia nem lehetett német-római császár, az ő királynői hatalmát a magyar korona adta. Így ő nem volt alávetettje a császárnak, hanem uralkodó volt saját országában. Mária Terézia a Szent Korona országainak egységét jó pár lépéssel előrevitette. Gondolkodott az erdélyi unió megvalósításán, visszaadta a határőrvidék egy részét, a Temesi Bányságot, Fiumét.

A XIX. század első felének kormányzati elve ismét az abszolút monarchia volt. A nemzeti személyes szabadság, a helyi önkormányzat, a szabad szólás joga vitatott volt. Az ezekért való küzdelmek ugyan a rendi alkotmány megvalósítását tűzték ki célul, de mégé gondolták azt is, hogy ezt a szabadságot ki kellene terjeszteni szélesebb néprétegekre is. Az 1848-as áprilisi törvények – megvalósítva ezt az elképzelést – kiterjesztették a nemzeti szabadságjogokat. A Szentkorona-tan megmaradt az ország alkotmányos alapfogulatának a Kiegyezés után is, azért, hogy abból levezethető legyen, a mi uralkodónk csak a magyar nemzettel együtt uralkodhat. Az a szimbólum, ami ezt a tarka, soknemzetiségű világot összefogta, maradt a magyar Szent Korona, de az ország lakosságának egy része, ahogy nőttek a feszültségek a magyar nép és

a nemzetiségek között, egyre kevésbé érezte azt a sajátjának. A monarchia népeinek egy része felejtette Ferenc Józsefnek, hogy a magyarokat privilegizálja, mert ő a magyar korona hordozója. A magyar Szent Korona egysége, a politikai nemzet gondolata rendkívül korszerű, ámde túl korai gondolat volt, és saját hibáink is közrejátszottak megvalósításátlanul maradásában.

Ezt a koronát végül szétrobbantotta a feszültség, és mivel mi megmaradtunk a Szent Korona szimbóluma alatt országnak, egy széles szomszédkör nézett gyanakodva minket, amely tudta, hogy ez a nemzeti államforma megfogalmazás nem királyt jelent, hanem azt az igényt, hogy mi ezt az egységet valamikor vissza akarjuk állítani, és nem nyugodtunk bele abba, hogy egy elveit be nem tartó, igazságtalan békével a háború végén, még csak nem is a népek önrendelkezési jogára utalva, és a ma ugyanezen szomszédok által sokszor hivatkozott történelmi jogokra egyáltalán nem figyelmen kívül, törték szét ezt az egységet, amelyet lehetett volna modernizálni is. A két világháború között a kisantant számára a korona tehát egy állandó revíziós igény megtestesülése volt, amelyet egy percig sem tűrtünk.

Aztán amikor ezt az egységet forma szerint létrehozták a szocialista testvérországokban, a Szent Korona szimbolikus jellege, mely önállóságot adott volna minden nagyhatalommal szemben, tekintettel különösen tradícionális voltára, veszélyes volt és ezért el kellett itélni. Amikor az Egyesült Államok visszaadta a koronát, talán abban is bízott, hogy felébrészt itt egy gondolatot, ami akár a szovjet birodalom ellen is hathat, hisz az ezen kis népek bizonyos összefogását jelképezi. Tény, kihangsúlyozták, nem a kormányznak, hanem a nemzetnek adják vissza.

A gondolat ezáltal megint föléledt, és érdemes azon gondolkodni, ma mit is jelent. Ebben az országban ma nyilvánvalóan annyit kellene, hogy jelentsen, hogy az ország minden polgára részese a közhatalomnak, felelős érte, részt kell vegyen benne. A szomszédokra való kihatása a gondolatnak még ma is zavaró. Tapasztaljuk a szomszédos népek érzékenységet a magyar kisebbségekkel szemben. Az, hogy mindenki járhatna emelt fővel, úgy látszik nehéz elképzelniük. Ma sajnos megosztott a Szent Korona, és nem egyesít. Ha sikerülne a közös hagyományokat kihangsúlyozva, a közös érdekeltiséget felismerve, egymást segítve valamiféle együttműködést teremteni itt, a Kárpát-medencében, akkor talán a Szent Korona által valaha szimbollizált egység újra létrejöhetne. Bőven visszakaptuk már azt a kölcsönt, amit esetleg összegyűjtöttünk a magunk nevére az elmúlt századokban. Lehetne ezen az alapon a tartozások kölcsönös elengedését szorgalmazni.

Zlinszky János

Csernoch János levele

Magyarországon rövid ideig hivatalos tanítás volt a nemzetköziség és a világpolgárság. A faji és nemzeti érzést, mint a múlt kellemetlen maradványait üldözték. Harcot hirdettek minden nemzeti elkülönülés állítólagos okai ellen: az uralkodók, arisztokraták és a katonaság ellen. Úgy jósták, hogy a szabadkereskedelem és a világgazdaság eltöröl minden nemzeti és faji különbséget, a népeket testvérekké avatja.

Ez a tanítás nyílt tagadása volt a valóságnak, a természetes alakulás adott tényeknek és ugyanazért csúf kudarcát csakhamar megértük. A keresztény tanítás szerint a faj, a nemzet, a nép éppúgy Isten alkotása, mint az egyén: az Isten gondolatának megnyilvánulása, a természetbe oltott törvények terméke. Az egyes nemzeteknek külön természetes adományaik, képességeik, külön hivatásuk van, mely nemcsak a földrajzi és égalji viszonyoktól,

munkafeltételektől és kulturfokozatoktól függ.

Az emberiségnek magasabb szellemi és erkölcsi ideálokban való egyesítése igenis kívánatos és lehetséges, de a faji és nemzeti vonások, a hazához való ragaszkodás soha el nem tüntethetők, mert természetesekek, és mint ilyenek, nem is akadályai, hanem előmozdítói az emberiség haladásának. Az embernek korlátokra van szüksége, mert annyit veszít tartalmában, amennyiben szétfolyik a térben. Vörösmarty ezt úgy fejezte ki: „Amennyit a szív felfoghat magába, magunkénak csak annyit mondhatunk”.

A faji érzés feltámadása, a nemzeti öntudat és hazaszeretet felébredése nem politikai kurzus, nem ellenforradalmi hangulat, hanem a természetes igazság győzelme a hazugságon. A fajszeretet kultusza, a nemzeti és hazafias irány nem jelent visszafejlődést, hanem a kultúra ősforrá-

saihoz és éltető erőihez való visszatérést. Ezen az úton a keresztény népek eljutottak az egész emberiség közös szellemi és erkölcsi eszményének tiszteletéhez, amely ideálokat éppen a modern nemzetköziség akarta lerontani.

A magyarság szeresse erősen és józanul a fajtát, az emberiség egyik legnemesebb és legtehetségesebb fajtát. Higgyen törhetetlenül a maga külön nemzeti hivatottságában, amilyen kevés népnek jutott osztályrészül a világon: közvetítő szerepében Kelet és Nyugat között.

Esztergom, 1920. június 30-án.

**Csernoch János bíboros,
Magyarország hercegprímása**

Márai Sándor gondolatai

„Mindegy kik beszélnek hazád nevében. Mindegy az is, mit mondanak azok, akik jogosultnak hiszik magukat a haza nevében beszélni. Te hallgass hazádra. Mindig, mindent adj oda hazádnak. A

világnak nincsen semmiféle értelme számodra hazád nélkül. Ne várj jót a hazától, s ne sópánkodj, ha megbántanak a haza nevében. Mindez érdektelen. Egyáltalán, semmit ne várj hazádtól. Csak adjál azt, ami legjobb életedben. Ez a legfelsőbb parancs. Bitang, aki ezt a parancsot nem ismeri.” **(Füves könyv, 1943)**

„Hol van az otthon? Múltunkban, hagyományunkban, emlékeinkben. Itt van, ebben a városban, a Dómban, melynek északi kapuján belépek most, e boltívek alatt, s a mélyben, a sírboltban, ahol Rákóczi hamvait őrzik a kövek és az emlékezés. (...) A nemzet most idezarándokol, szabadságról, magyarságról, ellenállásról, harcokról és kereszténységről emlékezik e kövek és csontok előtt. Vészelyben az ember mindig meghitt kezek után nyúl, s ezek az elporladt kezek néha nyugtatóbb szorítással üzennek és biztatnak az időből, mint a kortársak parolái.” **(Kassai őrjárat, 1941)**

„Milyen jogon akar élni az irigy népek között a magyar, ha nem védi a szellemi magasabbrendűség jogcíme, ha levitézlett tojáskezeskedők árulják, gyártják, rendelik és csomagolják az irodalmat, ha megszűnt a jóhiszemű és hozzáértő bíráló tisztító ereje, ha nem hat többé a tömegek lelkében a szellemi öntudat erkölcsi felelőssége?” **(Kassai őrjárat, 1941)**

„Írt, mert ételben, italban, módban, szemléletben, hangulatban, magatartásban, jellemében erőket érzett idehaza Szindbád. Írt, mert sajnálta a magyart, ezt a különös, halgatag népet, melynek végzete talán az volt, hogy idegzene, jelleme, ízlése finomabb volt, mint a környező népek jelleme és idegzene. A magyar tudott szigorú, szertelen és duhaj lenni, de kegyetlen nem volt soha. A magyar tudott álmodni; már nagyon kevesen tudnak csak álmodni a világban. (...) A magyar magányos volt; s Szindbád szerette, mert minden magyart a rokonának érzett.” **(Szindbád hazatér, 1940)**

„Aki ma ír, mintha csak tanúságot akarna tenni egy későbbi kor számára... tanúságot arról, hogy a század, amelyben születünk, valamikor az értelem diadalát hirdette. S utolsó pillanatig, amíg a betűt leírom engedik, tanúskodni akarok erről: hogy volt egy kor és élt néhány nemzedék, amely az értelem diadalát hirdette az ösztönök felett, s hitt a szellem ellenálló erejében, amely fékezni tudja a csorda halálvágyát. (...) Igaz, láttam és hallottam Európát, megélttem egy kultúrát... kaphattam-

e sokkal többet az élettől? Úgy, most pontot tesztek, s mint aki vesztett csatából maradt meg hírmondónak, s elfújta mondókáját: emlékezni és hallgatni akarok.” **(Egy polgár valómásai, 1934-35)**

„Nem álmodozhatunk többé beton-paradicsomokról, ahol gépzenére andalog az akkordmunka utáni szabadidőben egy félhülyére civilizált, képes újságok műveltségi szintjére nevelt, családokban is elbújtatott önkéntes titkos rendőrök által ellenőrzött és megfélemlített, igazi és bátor élvezetre képtelen, szórakozásra örökléhes, félművelt, indulatait olcsó bődítőszerrel közömbösítő társadalom.” **(Kassai őrjárat, 1941)**

„Végül is tudnod kell, mi volt a dolgod a földön. Semmi esetre sem az, hogy bizonyos összegű, állagú és minőségű csontot, húst, zsiradékot és zsigereket vegyl üzemben tartásd. Az sem, hogy címekeket, rangokat gyűjts, elnök legyél valamilyen társaságban, díszes ruhákban sétálj, és rázzad a csengőt. Az sem – s ez már jobban fáj –, hogy boldog legyél, mert boldogság nincsen, hiszen minden vágyad a megvalósulás pillanatában eltorzul, s inkább nyűg már, mint öröm. Ilyen az ember. Nem, egyetlen dolgod, létezésed egyetlen értelme a földön, hogy megismerjed az emberi és a világi dolgok igaz természetét, az emberi és világi tünemények összetartozását, s méltányosan viselkedj akkor is, ha embertársaid méltatlanul viselkednek. Ez volt a dolgod a földön; nem több.” **(Füves könyv, 1943)**